

СОБІВАРТІСТЬ ПРОДУКЦІЇ ПЕРЕРОБКИ ТА ЇЇ ВПЛИВ НА ФОРМУВАННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ВИРОБНИЦТВА НА АГРАРНОМУ ПІДПРИЄМСТВІ

Демчук О.М.

аспірант Таврійської державної агротехнічної академії, м. Мелітополь

Анотація

У статті проаналізовано собівартість продукції переробки аграрного підприємства. Визначено шляхи підвищення ефективності виробництва й реалізації продукції переробки та зниження її собівартості.

Ключові слова

Собівартість, ціна реалізації, статті витрат.

I. Вступ

У процесі аграрної реформи, впровадження приватної власності на землю і створення на цій основі в аграрному секторі нових сільськогосподарських структур важливим питанням є ефективна діяльність аграрних підприємств, які поряд з основною діяльністю займаються переробкою сільськогосподарської продукції.

Високі ціни на матеріально-технічні ресурси, постачання сировини низької якості, зниження валових зборів продукції і відсутність налагодженої системи економічних відносин між виробниками та переробниками сільськогосподарської продукції зумовили зниження ефективності виробництва та реалізації продукції переробки. Зазнають втрат не тільки виробники сільськогосподарської продукції, а й переробні підприємства та населення, яке споживає продукцію в недостатньому обсязі, низької якості та за високими цінами.

Окремі аспекти, пов'язані з підвищенням ефективності переробки сільськогосподарської продукції, а саме впровадження нових технологій переробки продукції, зниження собівартості продукції, формування цін на матеріально-технічні ресурси, підвищення рівня товарності й рентабельності виробництва, висвітлені у працях В. Пасхарева, Д. Гладких, А. Гома, Я. Білоусько, І. Лукінова, П. Саблука, С. Мельника, А. Шпичака, І. Плюща та інших учених. Зокрема, досить актуальною на сьогодні є проблема пошуку резервів зниження собівартості продукції.

II. Постановка завдання

В умовах ринкової економіки кожне підприємство має постійно порівнювати фактичні витрати і грошові надходження від реалізації продукції, тому що від цих факторів залежить підвищення рівня рентабельності. Різке посилення диспаритету цін на сільськогосподарську продукцію призвело до суттєвого підвищення собівартості на фоні низьких реалізаційних цін. Вивчення структури собівартості та її впливу на ефективність переробки сільськогосподарської продукції є метою нашого дослідження.

III. Результати

Собівартість – один з найважливіших показників господарської діяльності аграрних підприємств, оскільки показує, у скільки обходиться господарству виробництво відповідного виду продукції і наскільки економічно вигідним воно є в конкретних природно-економічних умовах господарювання [1]. Собівартість продукції відображає витрати сільськогосподарського підприємства на виробництво та реалізацію продукції, виражені в грошовій формі, і формується з різних за економічним змістом статей витрат, що характеризують її структуру.

Об'єктом дослідження обрано сільськогосподарський виробничий кооператив "Фрунзе" Веселівського району Запорізької області. Підприємство займається виробництвом і переробкою сільськогосподарської продукції, переробляє зерно та м'ясо, реалізує продукцію через мережу власних магазинів.

Наведені в табл. 1 дані свідчать, що переробка зерна в СВК "Фрунзе" та виробництво хлібобулочних виробів є рентабельними. У середньому за 5 років господарство отримало від реалізації хлібобулочних виробів 933,8 тис. грн виручки при рівні рентабельності 34,8% та собівартості продукції в 692,28 тис. грн.

Таблиця 1

Показники ефективності виробництва хлібобулочних виробів СВК "Фрунзе"

Показник	2000 р.	2001 р.	2002 р.	2003 р.	2004 р.	У середньому за 5 років	Питома вага витрат у структурі собівартості в середньому за 5 років, %
1	2	3	4	5	6	7	8
Виробництво хлібобулочних виробів, т	1016,9	626,2	508,0	510,3	459,7	624,2	–
Собівартість виробництва, всього, тис. грн	555,2	632,7	669,8	758,9	848,1	692,2	100,0
у т. ч. з/плата	72,5	87,6	94,8	110,5	119,9	97,1	14,0
Поточний ремонт	14,0	13,3	11,3	6,0	10,2	11,0	1,6

Продовження табл. 1

1	2	3	4	5	6	7	8
Амортизація	15,0	15,0	16,3	0,6	0,6	9,5	1,4
Електроенергія	8,9	7,0	5,9	10,0	13,0	8,9	1,3
Пально-мастильні матеріали	152,0	109,0	109,4	115,5	163,3	130,3	18,8
Добавки	157,0	167,0	141,7	150,2	128,9	149,0	21,5
Сировина	86,7	185,9	249,4	328,3	373,2	244,6	35,3
Повідні витрати	26,4	32,9	21,0	23,2	14,4	23,2	3,4
Інші витрати	22,7	15,0	17,8	14,6	24,6	18,9	2,7
Собівартість 1 кг хлібо-булочних виробів	0,54	1,01	1,31	1,49	1,84	1,24	–
Виручка від реалізації	1167,5	939,3	408,4	1145,6	1008,3	933,8	–
Витбуток	612,3	306,6	–261,4	387,5	160,2	241,0	–
Рівень рентабельності	110,3	48,4	–	51,2	18,9	34,8	–

Для розвитку власної переробки сільськогосподарської продукції в СВК "Фрунзе", крім підприємства, організовано ковбасний цех, де виробляють копчену ковбасу.

З табл. 2 бачимо, що виробництво ковбас зменшується і є збитковим для господарс-

тва. У середньому за 5 років (2000–2004 рр.) господарство отримало від реалізації ковбасних виробів 222,1 тис. грн виручки при собівартості продукції в 358,9 тис. грн.

Таблиця 2

Показники ефективності виробництва ковбаси

Показник	2000 р.	2001 р.	2000 р.	2003 р.	2004 р.	У середньому за 5 років	Питома вага витрат у структурі собівартості в середньому за 5 років, %
Виробництво ковбаси, т	25,80	17,10	18,60	19,60	13,50	18,92	–
Собівартість виробництва всього, тис. грн	372,00	250,20	365,00	363,80	343,40	358,90	100,00
З/плата	14,10	24,10	24,80	23,80	28,90	23,14	6,40
Поточний ремонт	8,90	1,60	5,00	3,60	1,60	4,14	1,80
Амортизація	16,30	8,40	14,70	–	–	7,88	2,20
Електроенергія	38,80	16,30	13,40	20,70	21,70	22,18	7,70
Пально-мастильні матеріали	10,30	9,40	8,20	11,90	13,50	10,66	3,00
Добавки	9,50	12,40	16,30	7,21	7,00	10,48	2,90
Сировина	260,60	266,50	270,70	288,90	264,90	270,32	75,30
Повідні витрати	11,90	5,10	9,40	5,50	3,00	6,98	1,90
Інші витрати	1,60	6,40	2,50	2,20	2,80	3,10	1,00
Собівартість 1 кг ковбаси	14,40	20,50	19,60	18,60	25,40	19,70	–
Реалізовано продукції, т	21,50	17,30	17,70	12,70	13,30	16,50	–
Виручка від реалізації	228,00	251,10	216,50	198,30	216,60	222,10	–
Від реалізації, грн	10,620	14,48	12,230	15,60	16,28	13,84	–
Витбуток, тис. грн	–144,00	–99,10	–148,50	–165,50	–126,80	–136,80	–

Найбільшу питому вагу в загальних витратах на виробництво хлібобулочних виробів має вартість сировини – 44,1%, добавок – 15,2%, пально-мастильних матеріалів – 18,3%, заробітна плата – 14,2%. Собівартість 1 кг хлібобулочних виробів за період

2000–2004 рр. зросла з 0,54 коп. у 2000 р. до 1,84 грн у 2004 р. Значне зростання собівартості продукції зумовило підвищення вартості сировини у структурі виробленої продукції, яка за період з 2000 до 2004 р. збільшилася з 15,7 до 44,1% (табл. 3).

Таблиця 3

Структура собівартості продукції переробки

Показник	2000 р.		2001 р.		2002 р.		2003 р.		2004 р.	
	грн	%	грн	%	грн	%	грн	%	грн	%
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
Хлібобулочні вироби										
Зарплата	0,071	13,2	0,140	13,9	0,187	14,3	0,216	14,5	0,261	14,2
Поточний ремонт	0,140	2,6	0,021	2,1	0,022	1,7	0,012	0,8	0,022	1,2
Амортизація	0,015	2,8	0,023	2,3	0,032	2,4	0,001	0,1	0,001	0,1
Електроенергія	0,009	1,7	0,011	1,0	0,010	0,8	0,020	1,3	0,280	1,5
Пально-мастильні матеріали	0,149	27,6	0,175	17,3	0,215	16,4	0,226	15,2	0,355	19,3
Добавки	0,154	28,5	0,266	26,3	0,279	21,3	0,294	19,7	0,280	15,2
Сировина	0,085	15,7	0,297	29,4	0,490	37,4	0,643	43,1	0,812	44,1
Повідні витрати	0,026	4,8	0,053	5,3	0,040	3,0	0,050	3,3	0,031	1,7
Інші витрати	0,017	3,1	0,024	2,4	0,034	2,7	0,028	2,0	0,050	2,7

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
Ковбасні вироби										
Заробітна плата	0,546	3,8	1,419	6,9	1,33	6,8	1,21	6,5	2,140	8,4
Поточний ремонт	0,340	2,4	0,093	0,5	0,27	1,4	0,20	1,1	0,118	0,5
Амортизація	0,630	4,4	0,491	2,4	0,79	4,0	—	—	—	—
Електроенергія	1,504	10,4	0,955	4,6	0,72	3,7	1,10	6,0	1,600	6,3
Пально-мастильні матеріали	0,399	2,8	0,550	2,7	0,44	2,2	0,60	3,2	1	3,9
Спеції	0,368	2,5	0,725	3,5	0,87	4,4	0,37	2,0	0,518	2,0
Сировина	10,100	70,1	15,585	76	14,55	74,2	14,74	79,2	19,600	77,2
Накладні витрати	0,460	3,2	0,300	1,6	0,50	2,5	0,28	1,5	0,222	0,9
Інші витрати	0,062	0,4	0,374	1,8	0,13	0,8	0,10	0,5	0,202	0,8

При впровадженні власної переробки досягається не тільки економічний, а й соціальний ефект. На підприємстві рівень оплати праці працівників постійно підвищується. У 2000 р. питома вага витрат на оплату праці становила 13,1%, а у 2004 р. – 14,2%. Середньомісячна зарплата працівників, які зайняті у виробництві хлібобулочних виробів, відповідно, зросла з 169 до 630 грн.

Витрати на пально-мастильні матеріали для доставки продукції до магазинів, які розташовані на території СМТ Веселе та в м. Мелітополі, зросли у 2004 р. до 0,36 грн на одиницю продукції, у 2000 р. становили 0,149 грн.

У СВК "Фрунзе" опрацьовано талонну систему реалізації продукції власної переробки для працівників господарства, крім того, реалізація продукції переробки здійснюється через мережу власних магазинів і працівникам господарства.

Найбільшу питому вагу у виробництві ковбаси має вартість сировини – 72,2%, заробітна плата – 8,4%, електроенергія – 6,3%, пально-мастильні матеріали – 3,9%. Собівартість 1 кг ковбаси зросла у 2004 р. порівняно з 2000 р. на 11 грн. Ціна реалізації продукції за цей період, відповідно, збільшилася на 5,66 грн. На зростання собівартості одиниці продукції значною мірою впливає збільшення вартості сировини та зростання витрат на пально-мастильні матеріали тощо.

Для скорочення витрат на виробництво ковбасних виробів і забезпечення рівня рентабельності їх виробництва підприємству необхідно забезпечити підвищення ефективності виробництва продукції тваринництва. Цього можна досягти шляхом підвищення продуктивності тварин за рахунок забезпечення збалансованою кормовою базою й оптимізованою структурою раціону; скорочення витрат ручної праці; якісного впровадження прогресивних форм організації праці; якісного оновлення поголів'я тварин за рахунок придбання племінного молодняку м'ясних порід тощо.

У господарстві вже сьогодні ведеться робота з оновлення поголів'я ВРХ. У 2004 р. кількість тварин збільшилася на 257 голів

порівняно з 2000 р. і, відповідно, становила 2761 голову ВРХ. Проте за цей самий період поголів'я свиней зменшилося.

За розрахунками економістів-аналітиків, переробка сільськогосподарської продукції в ланцюзі "виробник – переробник – реалізатор" дає можливість на підприємстві скоротити внутрішньовиробничі витрати та знизити відпускну ціну продукції порівняно з ринковою на 20–25%. Інтегруюча система "виробництво – переробка – реалізація" забезпечує доставку продукції до кінцевого споживача, а також гарантує постійний збут продукції переробки протягом року.

IV. Висновки

За результатами проведеного дослідження можемо зробити висновок, що для сприяння розвитку власної переробки сільськогосподарської продукції та зниженню її собівартості необхідно вдосконалювати економічні відносини в ланцюзі "виробник – переробник – реалізатор", розширювати обсяги переробки безпосередньо в місцях її виробництва та організовувати фірмову торгівлю, що зменшить витрати на доставку продукції, а також дасть змогу підвищити зайнятість селян у міжсезонний період.

Для сприяння зниженню витрат, раціональному використанню продукції, задоволенню попиту споживачів, для підвищення зацікавленості працівників в ефективному використанні виробничих ресурсів, поліпшення реалізації продукції, зміцнення матеріальної бази підприємства, розширення каналів реалізації продукції переробки підприємствам необхідно створювати служби маркетингу.

Подальші напрями підвищення ефективності переробки сільськогосподарської продукції пов'язані з комплексом технологічних, організаційних та економічних факторів. Це, у свою чергу, потребує детальних монографічних досліджень підприємств, які спеціалізуються на переробці власної продукції, щодо визначення питомої ваги продукції переробки у структурі реалізації сільськогосподарської продукції і відповідності асортименту продукції, кон'юнктури регіонального ринку, а також аналізу формування собівартості продукції.

Література

1. Андрійчук В.Г. Економіка аграрних підприємств. – К.: ІЗМН, 1996. – 510 с.
2. Лисенко І.І. До історії аграрно-економічної думки в Україні // Агро-інком. – 2000. – № 7. – С. 2–6.
3. Ціни, витрати, прибутки агровиробництва та інфраструктура продовольчих ринків України / За ред. акад. О.М. Шпичака. – К.: УАЕ УАН, 2001. – 585 с.

ЕФЕКТИВНІСТЬ НАУКОВО-ТЕХНІЧНОЇ ПОЛІТИКИ В УКРАЇНІ**Драган І.В.**

аспірант Гуманітарного університету "ЗІДМУ"

Анотація

Розглянуто сутність державної науково-технічної політики. Визначено особливості інноваційної політики за кордоном. Досліджено варіанти інноваційної політики держави. Розроблено напрями, інструменти інноваційної політики в Україні. Визначено функції державних органів в інноваційній сфері.

Ключові слова

інновації, інструменти, напрями, науково-технічна політика, функції державних органів.

1. Вступ

Сьогодні в економічному безладі країни і в сфері науки, при загостренні соціальної напруженості не так часто згадують про те, що в Україні відновлено фундаментальну умову інноваційної діяльності – свободу думки, доступу до інформації. Це досягнення реформ варто переоцінити, і якщо воно збережеться, то стане запорукою майбутнього зростання науково-технічного потенціалу та основи добробуту країни.

Саме аналіз досвіду реформ в Україні дає змогу стверджувати, що високий науково-технічний потенціал є необхідною, але ще не достатньою умовою для успішного досягнення досягнень науково-технічного прогресу, так само, як і їх використання з метою прискорення темпів економічного зростання, забезпечення високої конкурентоспроможності національної промисловості, підвищення добробуту народу. Важливо досягти певної ефективної реалізації цього потенціалу, тобто змусити його працювати в потрібному напрямі і з максимально можливою віддачею.

Це завдання зазвичай вирішується на основі здійснення державної політики науково-технічного розвитку, що поєднує в собі різні елементи науково-технічної, інноваційної і промислової політики.

II. Постановка завдання:

- визначити особливості інноваційної політики за кордоном;
- розробити напрями та інструменти інноваційної політики в Україні.

III. Результати

Досить чіткого визначення науково-технічної політики сьогодні не існує. Різні

автори дотримуються щодо цього різних точок зору. Одні зараховують питання здійснення нововведень до сфери науково-технічної політики [1], інші розглядають проблеми інноваційної діяльності в рамках промислової політики [2]. В американській економічній літературі замість зазначених вище часто використовуються окремі терміни "наукова політика", "технологічна" чи "науково-технологічна" політика.

Проте можна дати загальне трактування. Під державною науково-технічною політикою слід розуміти систему заходів, спрямованих на підтримку розвитку освіти, науки і прогресу техніки. При цьому мова йде, головним чином, про одержання нових знань і створення (але ще не впровадження в широкі масштабах) нових технічних і технологічних розробок.

Незважаючи на розбіжності в теоретичних концепціях впливу нововведень на НТП і виробництво, західні економісти так чи інакше сходяться на тому, що державна інноваційна політика, об'єктом якої є нововведення, повинна містити в собі наукову, технічну і виробничу політику, поєднуючи "джерела знань і їх потенційних споживачів" [3, р. 815–816; 4, р. 34–35]. Іншими словами, вони зводять державну інноваційну політику до науково-технічної політики. В основі подібних поглядів лежить припущення, що науково-технічна політика може бути представлена як сума "елементарних" нововведень відносно одиничних науково-технічних нововведень.

Такий підхід, звичайно, допомагає одержати цілісне уявлення про державну науково-технічну політику, тому що він ліквідує межу між стадіями циклу "наука – виробництво", на якій відбувається порушення механізму інноваційної діяльності. Однак він усе-таки збіднює зміст науково-технічної політики. За межами її впливу в цьому випадку залишається вся фундаментальна наука і частина прикладної науки. Загальновідомо, що через різні причини не всі наукові ідеї, винаходи і відкриття реалізуються у виробництві. Ідеї, відкриття і винаходи, результати НДДКР, що не знайшли на сьогодні застосування чи відкинуті, у сукупності становлять науковий прогрес. Так само програми